

Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande tillstyrker utskottet regeringens förslag i proposition 2008/09:3 *Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.* Ändringar görs i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och berör bestämmelserna om återkrav av arbetslöshetsersättning. Propositionen innehåller förslag om att ersättningstagare i vissa fall ska betala ränta för ett återkrävt ersättningsbelopp. I propositionen föreslås även skärpta regler för när en arbetslöshetskassa får efterge ett återkrav och utökade möjligheter att avräkna felaktigt utbetald ersättning mot en senare utbetalning av arbetslöshetsersättning. Slutligen föreslås nya regler som ger möjlighet för arbetslöshetskassor att hålla inne ersättning i vissa fall. Lagändringen föreslås träda i kraft den 2 mars 2009.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Ulf Holm (mp) har i tre följdmotioner yrkat avslag på propositionen i dess helhet.

Utskottet godtar lagförslaget och anser att riksdagen bör bifalla propositionen och avslå motionerna.

Företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet följer upp motionerna med en gemensam reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Bakgrund	5
Gällande ordning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Motioner	7
Utskottets ställningstagande	7
Reservationer	10
Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m. (s, v, mp)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Propositionen	12
Följdmotionerna	12
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring med den ändringen att i 68 e § ska ordet ”innehålla” bytas ut mot ”dra av”. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2008/09:3 och avslår motionerna

2008/09:A1 av Berit Högman m.fl. (s),

2008/09:A2 av Josefin Brink m.fl. (v) och

2008/09:A3 av Ulf Holm (mp).

Reservation (s, v, mp)

Stockholm den 28 oktober 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Carlsson (c), Lars Lilja (s), Eva Flyborg (fp), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Patrik Björck (s) och Reza Khelili Dylami (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2008/09:3 *Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.* och tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

Inom Regeringskansliet har promemorian Återkrav och ränta i arbetslöshetsförsäkringen m.m. (Ds 2007:53) utarbetats. Promemorian har remissbehandlats.

Motionerna i ärendet har väckts under riksmötet 2008/09 och anges i det följande utan årtal.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Regeringen bedriver ett arbete med att bekämpa skatte- och förmånsfusk. Som ett led i detta har Delegationen mot felaktiga utbetalningar, den s.k. FUT-delegationen, kartlagt felaktiga utbetalningar och initierat ett antal samverkansprojekt mellan myndigheter och organisationer (SOU 2008:74). Delegationen lät, bland annat, ett antal experter bedöma omfattning av felaktiga utbetalningar inom de olika välfärdssystemen. Experterna gjorde, för år 2005, bedömningen att 2,2 % av den utbetalda arbetslöshetsersättningen utgjordes av felaktiga betalningar. 1,1 % procent kunde hänföras till avsiktliga fel från sökande, 0,6 % till oavsiktliga fel från sökande och 0,5 % från oavsiktliga fel från handläggare (rapport 7 s. 79).

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har på regeringens uppdrag följt upp hanteringen av felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning och hanteringen av återkrav vid arbetslöshetskassorna. IAF:s redovisning visar att arbetslöshetskassorna upptäcker och återkräver felaktigt utbetald ersättning i en omfattning som under tidsperioden 2003 till första halvåret 2007 pendlade mellan 0,42 och 0,84 % av utbetald ersättning. Trenden under tidsperioden var att en allt större andel av den utbetalda ersättningen återkrävdes. IAF ansåg sig dock sakna underlag att bedöma den totala omfattningen av felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning men gjorde bedömningen att de felaktiga utbetalningarna låg på en väsentligt högre nivå än den andel som återkrävdes (rapport 2007:19, s. 33).

Arbetet med att bekämpa skatte- och förmånsfusk har även resulterat i att riksdagen godkände en proposition som innebär att försäkringskassan ska debitera ränta vid återkrav av socialförsäkringsförmåner. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2007 (prop. 2006/07:49, bet. 2006/07:SfU6, rskr. 2006/07:134).

Regeringen har även givit en kommitté i uppdrag att ta fram enhetliga regler om återkrav inom de centrala delarna av välfärdssystemen (dir. 2007:177). Av direktiven framgår dock att utredarens uppdrag inte omfattar det arbetsmarknadspolitiska området. Utredningen ska enligt direktiven redovisa sitt arbete senast den 1 december 2008.

Gällande ordning

Enligt 68 och 68 a §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska arbetslöshetskassor återkräva arbetslöshetsersättning om någon lämnat oriktiga uppgifter, underlåtit att fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat att felaktig ersättning betalats ut. Så ska även ske om felaktig ersättning betalats ut och den enskilde ”skäligen bort

inse detta”. Arbetslöshetskassor har även, i vissa fall, möjlighet att, vid en senare utbetalning av ersättning, avräkna ett skäligt belopp från vad som betalats ut för mycket. Slutligen ska ersättning återkrävas om den enskilde fått ersättning från en arbetslöshetskassa och senare får lön eller motsvarande för samma tidsperiod. Om det *i det särskilda fallet finns anledning till det* kan dock arbetslöshetskassan helt eller delvis befria den enskilde från återbetalningsskyldighet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett antal förändringar av och tillägg till de nuvarande reglerna om återkrav i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Dessa utvecklas närmare nedan. Regeringen föreslår dock inga förändringar av reglerna om förutsättningarna för när återbetalningsskyldighet ska gälla. I promemorian som ligger till grund för propositionen (Ds 2007:53) föreslogs att en s.k. strikt återbetalningsskyldighet skulle införas. Förslaget innebar att den som fått en felaktig ersättning skulle betala tillbaka oavsett vem som orsakat felet. Regeringen har dock valt att, mot bakgrund av de skäl som anförts mot förslaget av remissinstanserna, inte gå vidare med det.

I propositionen föreslås att lagen ändras så att ersättningstagare i vissa fall ska betala ränta på ett återkrävt ersättningsbelopp. Dels föreslås att en person som inte i rätt tid återbetalar ett återkrävt belopp ska debiteras dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635). Dels föreslås att person som har kommit överens med en arbetslöshetskassa om en avbetalningsplan eller har fått anstånd med betalningen ska debiteras en ränta som motsvarar statens utlåningsränta med ett tillägg om två procentenheter.

Regeringen föreslår även att reglerna skärps för när en arbetslöshetskassa helt eller delvis får efterge krav på återbetalning. Det ska krävas *särskilda skäl* för att en sådan eftergift ska få ske. Bedömningen om det föreligger särskilda skäl ska huvudsakligen grunda sig på den enskildes personliga situation vid återbetalningstillfället. En helhetsbedömning ska göras i varje enskilt fall. Reglerna om eftergift föreslås även omfatta ränta vid återkrav av ersättning.

Regeringen föreslår vidare att möjligheterna för en arbetslöshetskassa att vid återkrav av felaktigt utbetald ersättning avräkna detta krav mot en senare utbetalning av arbetslöshetsersättning utvidgas till situationer då någon fått lön eller motsvarande och arbetslöshetsersättning för samma tid.

Slutligen föreslår regeringen att arbetslöshetskassorna ska ha rätt att i avvaktan på beslut hålla inne arbetslöshetsersättning eller lämna ett lägre belopp om det finns sannolika skäl att anta att den sökande, enligt 43–45 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring, kommer att stängas av från rätten till ersättning eller att ersättningen enligt 45 a § kommer att sättas ned.

Motioner

Såväl Socialdemokraterna i motion A1, Vänsterpartiet i motion A2 som Ulf Holm (mp) i motion A3 yrkar avslag på regeringens proposition.

Socialdemokraterna menar att det är viktigt att arbetslöshetsförsäkringen återigen kan bli en omställningsförsäkring som skapar trygghet för den enskilde och dynamik i samhället. Socialdemokraterna betonar vikten av att regelverket är enhetligt och förståeligt och noterar att flera av remissinstanserna är kritiska till att de föreslagna förändringarna inte är samordnade med utredningen om enhetliga regler för återkrav (dir. 2007:177). Socialdemokraterna ser inga skäl att i dag skärpa reglerna för eftergift och anser även att regeringens förslag om ränta är ensidigt utformat och borde innehålla ett ömsesidigt krav så att även den försäkrade skyddas mot felaktiga utbetalningar.

Vänsterpartiet anför att reglerna kring arbetslöshetsförsäkringen är komplicerade och har ändrats mycket de senaste åren. Mot denna bakgrund bör handlande i god tro ensamt utgöra skäl för att efterge krav på återbetalning. Vänsterpartiet anför även, med hänvisning till remissyttrandet från Arbetslöshetskassornas samorganisation, att det är viktigt att förändringar av regelverket görs med stor noggrannhet och med beaktande av regelverk inom andra välfärdssystem. Frågan om återkrav och ränta bör därför utredas inom ramen för utredningen om enhetliga regler för återkrav (dir. 2007:177).

Ulf Holm (mp) anför, med hänvisning till vad t.ex. Arbetsförmedlingen, TCO och Saco påpekat i sina remissvar, att regelverket för arbetslöshetsförsäkringen är så komplicerat att det många gånger är omöjligt för den enskilda försäkringstagaren att förstå vad som är rätt ersättning. Felaktiga uppgifter behöver därför inte bero på medvetet fusk eller undanhållande av fakta. Motionären vänder sig även emot att enskilda förväntas betala dröjsmålsränta samtidigt som de inte får någon ränteersättning när handläggningen av ett ärende tagit orimligt lång tid.

Utskottets ställningstagande

År 2007 betalades cirka 20 miljarder kronor i arbetslöshetsersättning. Under 2008 prognostiseras denna summa bli cirka 16 miljarder kronor. Mot bakgrund av de stora summor som betalas ut varje år från försäkringen är det av största vikt att utbetalningarna hanteras korrekt och endast går till dem som har rätt till ersättning. Om människor upplever att någon kan få ersättning felaktigt utan att det leder till några konsekvenser, riskerar detta att skada tilltron, inte bara till arbetslöshetsförsäkringen, utan även till trygghetssystemen i stort. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är otillfredsställande att den som t.ex. genom att lämna oriktiga upp-

gifter och fått ersättning som han eller hon inte har rätt till, i dag inte behöver känna av någon annan konsekvens än den att behöva betala tillbaka. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag till lagändringar.

Utskottet har viss förståelse för de invändningar som riktats mot att arbetslöshetsförsäkringens återkravsregler inte ingår i utredningen om enhetligare regler om återkrav (dir. 2007:177) och att regeringen valt att inte invänta utredningens betänkande. En viktig utgångspunkt för ändringarna av återkravsbestämmelserna i lagen om arbetslöshetsförsäkring har dock varit att de ska harmoniseras med motsvarande bestämmelser i de arbetsmarknadspolitiska förordningarna. Det är angeläget att regelverken på det arbetsmarknadspolitiska området upplevs som likformiga, förutsägbara och rättvisa. Till skillnad från vad som gäller inom andra trygghetssystem innefattar stödformerna inom det arbetsmarknadspolitiska området t.ex. stöd till arbetsgivare och inte bara stöd till enskilda. Utredningen är dock begränsad till förmåner för personliga ändamål. Till detta kommer att arbetslöshetsersättningen beslutas av självständiga arbetslöshetskassor som inte är myndigheter. Mot bakgrund av arbetslöshetskassornas särart och ambitionen att harmonisera reglerna inom detta område gör utskottet, liksom regeringen, bedömningen att det inte finns tillräckliga skäl att invänta utredningen.

Socialdemokraterna framför att regeringens förslag om ränta vid återkrav är ensidigt och borde innehålla ett ömsesidigt krav så att även den försäkrade skyddas mot felaktiga utbetalningar. En liknande synpunkt framförs av Ulf Holm (mp). Frågan om det bör finnas en parallellitet eller ömsesidighet i bestämmelserna om återbetalning diskuteras i propositionen. Som framgår av redogörelsen i propositionen kan den enskilde rikta skadeståndsanspråk mot staten om det förekommit fel eller försummelse i arbetslöshetskassans handläggning av arbetslöshetsersättning. Den enskilde kan vända sig till Justitiekanslern och i vissa fall till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och begära ersättning för förlust som en arbetslöshetskassa orsakat. Utskottet anser därför, i likhet med regeringen, att det inte finns behov av att införa regler i lagen om arbetslöshetsförsäkring för att skydda den enskilde från felaktiga utbetalningar.

Både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet riktar kritik mot att skärpa reglerna om eftergift. Utskottet anser liksom regeringen att en rimlig utgångspunkt för arbetslöshetsförsäkringen är att den som har fått ett belopp som han eller hon inte har rätt till ska betala tillbaka detta. Mot den bakgrunden framstår den nu gällande bestämmelsen om att det i det särskilda fallet endast krävs "anledning" för att efterge ett återkrav som otillräcklig. Att skärpa regeln så att det ska krävas "särskilda skäl", med den innebörd som anges i författningskommentaren, för att efterge ett återkrav framstår därför som rimligt. Det bör dock framhållas att arbetslöshetskassan har att göra en helhetsbedömning när den avgör om särskilda skäl föreligger. Av propositionen framgår att det kan utgöra skäl för eftergift om den enskilde i nuläget eller inom en överblickbar framtid inte kommer

att ha ekonomisk möjlighet att betala tillbaka det återkrävda beloppet. Om den återbetalningsskyldige förorsakat den felaktiga utbetalningen medvetet eller av grov vårdslöshet ska det vägas in i bedömningen och tala emot att beloppet efterges. En mildare bedömning ska kunna göras om den enskilde visserligen orsakat den felaktiga utbetalningen men inte kan anses ha gjort det medvetet eller av grov oaktsamhet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att lagförslagen bör antas av riksdagen, dock med viss korrigering som framgår av förslaget till riksdagsbeslut. Detta ställningstagande innebär att motionerna A1 (s), A2 (v) och A3 (mp) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m. (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens lagförslag. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2008/09:A1 av Berit Högman m.fl. (s),

2008/09:A2 av Josefin Brink m.fl. (v) och

2008/09:A3 av Ulf Holm (mp) samt

avslår proposition 2008/09:3.

Ställningstagande

Regeringen har sedan den tillträdde genomfört ett antal försämringar av arbetslöshetsförsäkringen. Resultatet av politiken är att 500 000 medlemmar lämnat försäkringen och nu står oförsäkrade inför den kommande konjunkturnedgången. Regeringen vill nu genomföra ytterligare förändringar av försäkringen som är riktade mot den enskilda medlemmen.

Reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är komplicerade och har även ändrats mycket de senaste åren. Det är ofta omöjligt för den enskilde att bedöma vad som är rätt ersättning. Möjligheten för arbetslöshetskassorna att efterge krav på återbetalning är viktig eftersom enskilda kan hamna i en svår ekonomisk situation om de tvingas återbetala medel som felaktigt har betalats ut. Mot denna bakgrund motsätter vi oss den skärpning av reglerna om eftergift som regeringen föreslår.

Vi vänder oss även mot att reglerna om ränta är ensidigt utformade. Reglerna borde vara så formulerade att även den enskilde skyddas mot felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättningen. Det framstår t.ex. som orimligt att människor ska betala dröjsmålsränta till arbetslöshetskassorna när återkrav inte betalas i rätt tid men inte får någon ränteersättning när handläggningen av ett ärende tar orimligt lång tid.

Vi finner det anmärkningsvärt att förslagen i propositionen, trots kritik från flera remissinstanser, inte är samordnade med utredningen om enhetliga regler för återkrav (dir. 2007:177). Regeringens förslag till föränd-

ringar riskerar därför att bli temporära och behöva ändras relativt snart. Varje förändring innebär mycket omfattande och kostsamt arbete med att anpassa a-kassornas handläggningssystem.

Vi som företräder Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser därför, mot bakgrund av vad som anförts ovan, att riksdagen bör avslå proposition 2008/09:3.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:3 Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Följdmotionerna

2008/09:A1 av Berit Högman m.fl. (s):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2008/09:3 Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.

2008/09:A2 av Josefin Brink m.fl. (v):

Riksdagen avslår proposition 2008/09:3 Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen.

2008/09:A3 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen avslår proposition 2008/09:3 Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238)
om arbetslöshetsförsäkring

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

dels att 68 och 68 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 68 b–68 e och 70 §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*68 §¹

Har någon genom oriktig uppgift eller genom underlåtenhet att fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat att ersättning lämnats obehörigen eller med för högt belopp *eller har någon på annat sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ersättning och har han eller hon skäligen bort inse detta, skall det som betalats ut för mycket betalas tillbaka. Detta gäller om det inte i det särskilda fallet finns anledning att helt eller delvis befria från återbetalningsskyldighet.*

Vid återbetalningsskyldighet enligt första stycket får vid senare utbetalning skäligt belopp innehållas i avräkning från vad som betalats ut för mycket.

Har någon genom oriktig uppgift eller genom underlåtenhet att fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat att ersättning lämnats obehörigen eller med för högt belopp *ska det som betalats ut för mycket betalas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått ersättning obehörigen eller med för högt belopp och han eller hon skäligen bort inse detta.*

68 a §²

Har någon som fått ersättning från en arbetslöshetskassa senare fått lön eller ekonomiskt skadestånd som motsvarar lön för samma tid, *skall* ersättningen från arbetslöshetskassan *återbetalas. Detta gäller dock inte om det i det*

Har någon som fått ersättning från en arbetslöshetskassa senare fått lön eller ekonomiskt skadestånd som motsvarar lön för samma tid, *ska* ersättningen från arbetslöshetskassan *betalas tillbaka.*

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

² Senaste lydelse 2006:470.

särskilda fallet finns anledning att helt eller delvis befria från återbetalningsskyldighet.

68 b §

Om en person är återbetalningsskyldig enligt 68 eller 68 a §, får arbetslöshetskassan medge anstånd med betalningen eller träffa avtal med den återbetalningsskyldige om en avbetalningsplan. Arbetslöshetskassan ska i sådant fall ta ut ränta på det obetalda beloppet.

Ränta ska tas ut från den dag då anståndet medgavs eller avtalet om avbetalningsplan träffades, dock inte för tid innan det återkrävda beloppet har förfallit till betalning.

Ränta ska tas ut efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

68 c §

Om ett belopp som har återkrävts med stöd av 68 eller 68 a § inte betalas i rätt tid, ska dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) tas ut på beloppet. Detsamma gäller när den återbetalningsskyldige medgetts anstånd med betalningen eller träffat avtal om en avbetalningsplan enligt 68 b § och betalning inte sker inom överenskommen tid.

68 d §

Om det finns särskilda skäl, får arbetslöshetskassan helt eller delvis efterge ett krav på återbetalning enligt 68 eller 68 a § eller ränta enligt 68 b eller 68 c §.

68 e §

Vid återbetalningsskyldighet enligt 68 eller 68 a § eller skyldighet att betala ränta enligt 68 b eller 68 c §, får arbetslöshetskassan, vid en senare utbetalning av arbetslöshetsersättning, besluta att innehålla ett skäligt belopp i avräkning mot det krävda beloppet.

70 §

Om det finns sannolika skäl att anta att den sökande kommer att stängas av från rätten till ersättning eller att ersättningen kommer att sättas ned, får en arbetslöshetskassa besluta att ersättningen ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp till dess beslut i ärendet om avstängning eller nedsättning fattas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 mars 2009.
  2. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla vid återkrav av belopp som har betalats ut före ikraftträdandet.